

Bedriftsundersøkelsen 2012

AV JOHANNES SØRBØ OG KARL JACOBSEN

SAMMENDRAG

Vårens bedriftsundersøkelse viser at det nå er færre virksomheter enn for ett år siden som forventer økt sysselsetting det kommende året. Unntakene, hvor andelen virksomheter som venter sysselsettingsvekst har økt, er innenfor jordbruk, skogbruk og fiske, bergverksdrift og utvinning, helse- og sosialtjeneste og offentlig forvaltning. Bergverksdrift og utvinning er næringen hvor flest virksomheter forventer sysselsettingsvekst det kommende året, mens undervisning er den eneste næringen hvor det er flere som venter redusert enn økt sysselsetting det kommende året. Optimismen har økt mest innen helse- og sosialtjenester, mens den har sunket mest innen finansierings- og forsikringsvirksomhet.

Siden i fjor har sysselsettingsforventningene minket i de fleste fylkene. Sysselsettingsforventningene har minket mest i Vestfold og Østfold, mens Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Aust-Agder er de eneste fylkene som ikke har hatt tilbakegang i sysselsettingsforventninger. Sysselsettingsforventningene er høyest i Oslo, Rogaland og Buskerud, mens forventningene er lavest i Oppland og Østfold.

I alt 14 prosent av virksomhetene svarer at de har opplevd rekrutteringsproblemer i løpet av de siste tre månedene. Om lag 43 prosent av de som har rekrutteringsproblemer svarer at de har måttet ansette personer med annen formell kompetanse enn de søkte etter. Det er virksomhetene i Finnmark som i størst grad opplever rekrutteringsproblemer. Hele 25 prosent av virksomhetene her har rekrutteringsproblemer. Virksomhetene i Vestfold og Buskerud er de som i minst grad opplever rekrutteringsproblemer.

Det er innen overnattings- og serveringsvirksomhet vi finner den største andelen virksomheter med rekrutteringsproblemer. Nesten en av fire virksomheter i denne næringen har rekrutteringsproblemer, og halvparten av disse har måttet ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn de søkte etter. Innen undervisning og helse- og sosialtjenester svarer over halvparten av virksomhetene med rekrutteringsproblemer at de har måttet ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn de søkte etter.

Mangel på arbeidskraft er årsaken til rekrutteringsproblemene for et klart flertall av virksomhetene. Hele 80 prosent av virksomhetene som har rekrutteringsproblemer svarer at det skyldes for få kvalifiserte søkere til stillingene. Basert på disse svarene er mangelen på arbeidskraft estimert til å utgjøre 36 700 personer i vår. Målt i antall personer er mangelen størst i Hordaland og Rogaland, men sett i forhold til ønsket sysselsetting er det i Finnmark at mangelen på arbeidskraft er størst.

Ingeniører og ikt-medarbeidere er den yrkesgruppen hvor mangelen er størst. I alt mangler virksomhetene nå 8 000 personer innen disse yrkene. Det er særlig mangel på ingeniører og sivilingeniører innen petroleum og geofag. Mangelen på helse-, pleie- og omsorgsarbeidere er også stor, og størst er mangelen på sykepleiere.

OM NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Formålet med bedriftsundersøkelsen er å gi innsikt i etterspørselssiden på arbeidsmarkedet, og om næringslivets og offentlige etaters behov for ulike typer arbeidskraft. Denne kunnskapen er viktig for at NAV skal kunne yte bedre service overfor arbeidssøkere og arbeidsgivere. Kunnskap om hvilke typer kompetanse arbeidsgivere har problemer med å få tak i vil også være nyttig for blant annet utdanningsmyndigheter og personer som skal starte en utdanning, siden dette kan si noe om hvilke utdan-

ninger det er mangel på. Bedriftenes forventninger til tiden fremover er også nyttig informasjon for både NAV og andre, da dette kan si noe om temperaturen på arbeidsmarkedet og hva vi kan vente oss i månedene som kommer.

I år er det benyttet et nytt spørreskjema, ny innsamlingsmetode og ny estimeringsmodell i bedriftsundersøkelsen (se egen faktaboks om dette).

12 129 virksomheter har svart på vårens bedriftsundersøkelse. Dette gir en svarprosent på 65. Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 13. februar til 23. mars 2012.

Endringer i bedriftsundersøkelsen

I årets undersøkelse er det gjort store endringer fra tidligere års undersøkelser. Både spørsmål, innsamlingsmetode og estimeringsmodell er endret.

Det er nå mer presise krav for at virksomhetene skal bli definert til å ha rekrutteringsproblemer. Tidligere ble det spurt om virksomhetene hadde rekrutteringsproblemer, og virksomhetene som svarte ja ble definert til å ha dette. Virksomhetene som nå blir regnet å ha rekrutteringsproblemer, må svare at de har mislyktes med rekruttering de siste tre månedene, eller at de i samme periode har måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn de søkte etter. Definisjonen av rekrutteringsproblemer blir med dette mer faktisk i årets undersøkelse. Tidligere var det mer rom for tolking av spørsmålet. Med den nye spørrestillingen er det mer klart hva som ligger i begrepet rekrutteringsproblemer, og dermed blir det klarere hvilke typer problemer undersøkelsen omhandler.

I år blir virksomhetene som oppgir at de har rekrutteringsproblemer spurt om dette skyldes for få kvalifiserte søkere, eller om det er andre årsaker til rekrutteringsproblemene. Det er kun de som oppgir at rekrutteringsproblemene skyldes for få kvalifiserte søkere som er med i grunnlaget for mangelstimeringen. På denne måten ekskluderer den nye undersøkelsen andre rekrutteringsproblemer enn mangel på arbeidskraft.

Det at virksomhetene kan oppgi at de har måttet ansette personell med lavere eller annen formell kompetanse enn de søkte etter, gjør også at undersøkelsen gir et bilde av utbredelsen av bruk av lavere eller annen kompetanse ved rekruttering. Virksomhetene som svarer dette, svarte tidligere i stor grad nei på at de manglet arbeidskraft. Dette bidro til at vi i svært liten grad fikk avdekket mangel på for eksempel førskolelærere, fordi barnehagene i stedet hadde ansatt en assistent. Med de nye spørsmålene fanger vi også opp mangel på arbeidskraft i de tilfellene hvor virksomheten har måttet ansette noen med annen formell kompetanse på grunn av for få kvalifiserte søkere til stillingene.

I tidligere års undersøkelser ble spørreskjemaene hovedsakelig utsendt postalt til virksomhetene. I år benyttes en elektronisk løsning hvor virksomhetene kan besvare undersøkelsen via internett. Dette reduserer potensialet for feil i databehandlingen, men har også resultert i at svarprosenten er lavere i årets undersøkelse enn det den var tidligere.

Også modellen som brukes til å estimere mangelen på arbeidskraft er ny i år. Norsk Regnesentral har utviklet modellen vi nå bruker. Testing av den nye modellen på data fra tidligere år tyder på at den nye modellen generelt gir noe lavere mangel på arbeidskraft enn tilfellet var med den gamle. Samtidig ser også standardavvikene ut til å være mindre med den nye modellen enn de var i den gamle.

MINDRE OPTIMISME

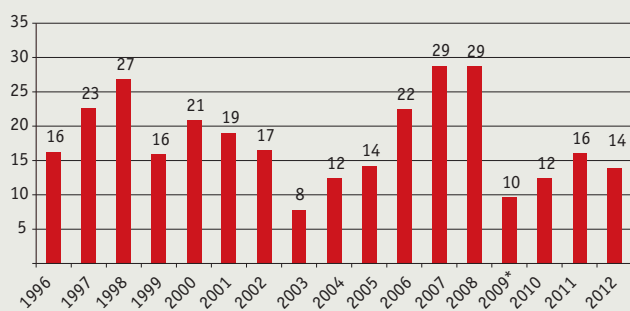
Årets bedriftsundersøkelse viser at det nå er færre virksomheter som forventer økt sysselsetting det kommende året, sammenlignet med i fjor. Sysselsettingsforventningene fra årets undersøkelse er på samme nivå som i 2010, og langt lavere enn i 2007 og 2008.¹

Årsveksten i BNP for Fastlands-Norge økte fra 1,9 prosent i 2010 til 2,6 prosent i 2011, ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR). De siste ni kvartalene har BNP i fastlands-Norge økt med et gjennomsnitt på 2,6 prosent i årlig rate. Dette indikerer at konjunkturedgangen som fulgte finanskrisen i Norge var over for en god tid tilbake. Veksten i arbeidsstyrken gikk fra 0,5 prosent i 2010 til 1 prosent i 2011. Etter å ha falt marginalt i 2010, vokste sysselsettingen med 1,4 prosent i 2011. Dette er i tråd med den økte optimismen som avtegnet seg i fjorårets undersøkelse. Flere av Norges viktigste handelspartnere har hatt en svak økonomisk utvikling den siste tiden, og fremtidsutsiktene for flere euroland er usikre. Den svake økonomiske utviklingen i eurolandene har slått ut i norsk økonomi ved at det så langt i 2012 har vært en voksende todeling av norsk økonomi. SSBs produksjonsindeks for industrien viser at eksportrettet industri har hatt en produksjonsnedgang mens innenlandsk leverandørindustri har hatt god vekst. Denne utviklingen bekreftes av SSBs konjunkturbarometer. Usikkerheten rundt den økonomiske situasjonen i verdensøkonomien, særlig i eurolandene, ser ut til å reflekteres i årets bedriftsundersøkelse, ved at optimismen er lavere enn i fjor.

Tabell 1 viser at 24 prosent av virksomhetene i årets undersøkelse har oppgitt at de forventer økt sysselsetting, mens 11 prosent forventer en nedgang. Nettoandelen som forventer sysselsettingsvekst blir da på 14 prosent, noe

¹ Det er et brudd i serien fra 2009 til 2010, slik at tallene fra og med 2010 ikke er direkte sammenlignbare med tallene årene før. Undersøkelser vi har gjort tyder på at bruddet utgjør en forskjell på cirka 2 prosentpoeng i nettoandelen som venter økt sysselsetting.

Figur 1:
NAV's sysselsettingsbarometer (nettoandel virksomheter som venter sysselsettingsvekst). Prosent.

KILDE: NAV'S BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 1:
Virksomhetenes forventning om sysselsetting det kommende året. Prosentandeler.

	Økende	Uendret	Nedgang	Netto økning
1996	30	56	14	16
1997	34	55	11	23
1998	36	55	9	27
1999	26	64	10	16
2000	31	59	10	21
2001	28	62	9	19
2002	26	64	10	17
2003	21	65	13	8
2004	24	64	12	12
2005	24	65	10	14
2006	31	61	8	22
2007	36	57	7	29
2008	36	56	7	29
2009*	23	64	13	10
2010	25	63	12	12
2011	27	62	11	16
2012	24	65	11	14

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

som er to prosentpoeng lavere enn for ett år siden. Andelen virksomheter som venter nedgang i sysselsettingen er uendret fra i fjor til i år, slik at endringen i nettoandelen som ser optimistisk på utviklingen skyldes at andelen som venter uendret sysselsetting har steget på bekostning av andelen som venter økt sysselsetting.

Lavere forventninger i de fleste næringer

Vårens bedriftsundersøkelse viser at andelen virksomheter som har positive sysselsettingsforventninger er lavere i år enn i fjor i de fleste næringene (se figur 2). Unntakene er jordbruk, skogbruk og fiske, bergverksdrift og utvinning og næringer som i stor grad hører inn under offentlig sektor. I disse næringene er forventningene noe høyere i år enn i fjor. Sysselsettingsforventningene innen offentlig sektor er alltid lavere enn i privat sektor. Dette henger blant annet sammen med at en i offentlig sektor gjerne må avvente neste års budsjett før en vet om en kan ansette flere, noe som ikke er tilfelle i privat sektor. Dette gjør at en ikke bør sammenligne nivået på sysselsettingsforventningene i offentlig sektor med de i privat sektor, men heller se på endringen i forhold til året før.

Yrker og næringer

Vi presenterer resultater for ulike yrker og næringer. Det er viktig å merke seg at inndelingen i yrker og næringer bygger på forskjellige klassifiseringsprinsipper. Næring viser hva slags produksjon som hovedsaklig foregår i virksomheten, mens yrkesbetegnelsen viser hva slags arbeidsoppgaver som utføres av en ansatt. Innenfor den enkelte næring vil det finnes et bredt spekter av yrker.

NAV's sysselsettingsbarometer

Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeider et sysselsettingsbarometer basert på resultatene fra bedriftsundersøkelsen. Tallverdien i sysselsettingsbarometeret viser differansen mellom prosentvis andel virksomheter som oppgir at de forventer vekst i sysselsettingen og prosentvis andel virksomheter som forventer nedgang. Dette gir en indikasjon på virksomhetenes optimisme for det kommende året. En høy verdi på sysselsettingsbarometeret er et tegn på stor etterspørsel etter arbeidskraft.

Rekrutteringsproblemer har en viss effekt på sysselsettingsbarometeret. På bakgrunn av erfaring fra tidligere bedriftsundersøkelser vet vi at virksomhetene ikke tar tilstrekkelig hensyn til begrensninger på tilbudssiden i arbeidsmarkedet. Dette kan påvirke realisert sysselsetting.

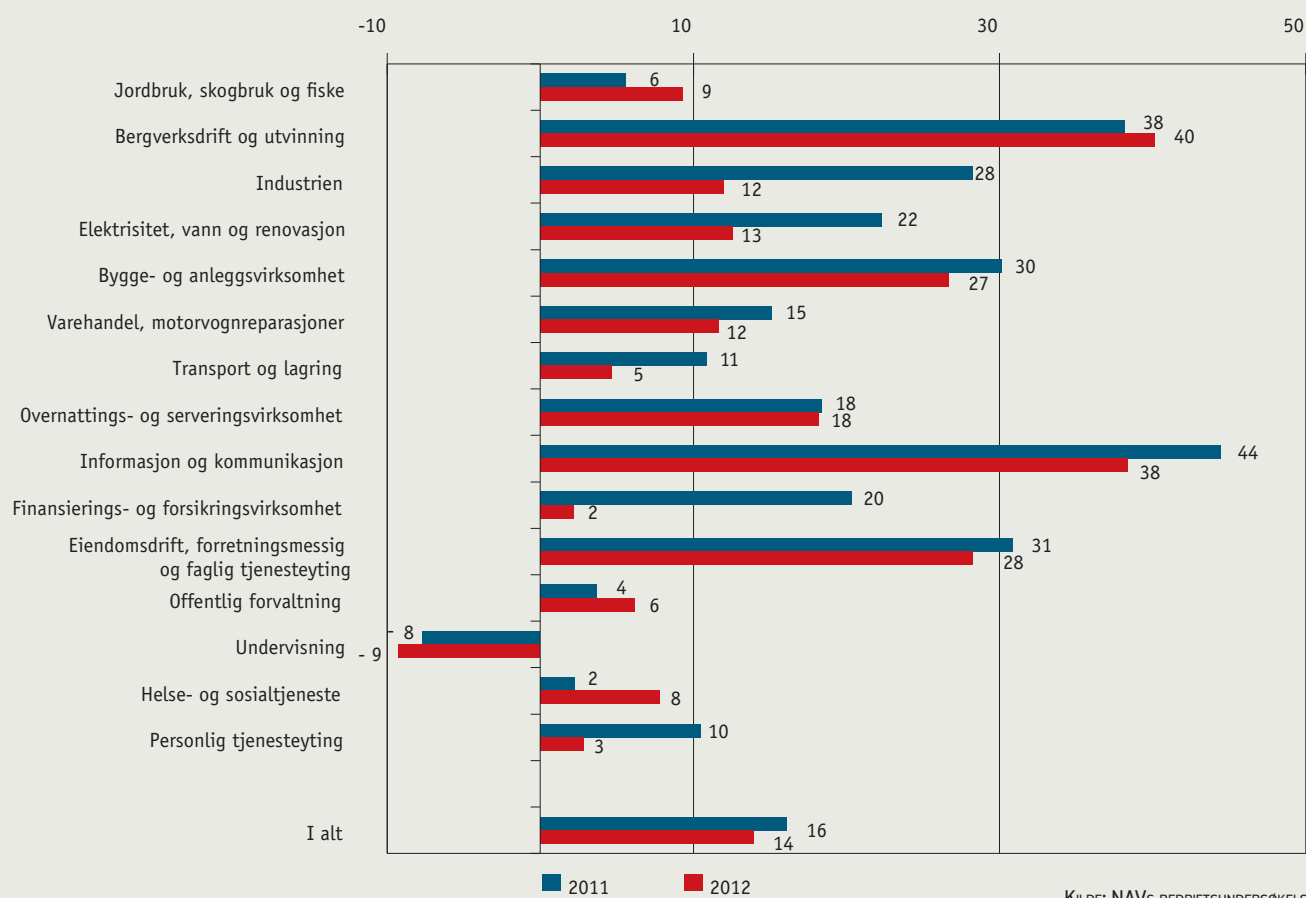
Bergverksdrift og utvinning er næringen hvor nettoandelen virksomheter som venter sysselsettingsvekst det kommende året er høyest. Noe av optimismen kan skyldes gunstig utvikling i olje- og andre råvarepriser. Nettoandelen som venter sysselsettingsvekst i bergverksdrift og utvinning er høy i forhold til andre næringer både i år og i fjor. Helse- og sosialtjeneste har hatt størst økning i optimismen fra i fjor. Næringene finansierings- og forsikringsvirksomhet, industrien, samt elektrisitet, vann og renovasjon har alle hatt en stor nedgang i sysselsettingsforventninger sammenlignet med i fjor.

Kraftig nedgang i forventningene innen industrien

Produksjonsutviklingen i industrien var svak i 2011, og bruttoproduktet er lavere enn før finanskrisen. Produksjon av metaller og innenfor trelast-, trevare- og papirindustri falt klart i 2011 (se figur 3). Andelen virksomheter som venter sysselsettingsvekst i industrien har falt med 40 prosent fra i fjor til i år. Det er naturlig å se dette i sammenheng med utviklingen i Europa. Over to tredeler av den norske eksporten utenom olje går til EU. Det siste året har vært preget av svak vekst og stor usikkerhet, og eksporten av tradisjonelle varer falt også med 0,6 prosent

Figur 2:

NAV's sysselsettingsbarometer (nettoandel virksomheter som venter sysselsettingsvekst), etter næring. Prosent.

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

fra 2010 til 2011. Den økonomiske veksten i Europa ser ut til å bli svært lav også i år, og det er naturlig at dette preger forventningene i norsk industri.

Som i fjor er det produsenter av elektriske og optiske produkter, samt produsenter av maskiner og utstyr som har størst nettoandel virksomheter som venter vekst i sysselsettingen. Trevareindustrien er den eneste industri-næringen som har hatt økt optimisme sammenlignet med i fjor, men økningen er marginal. Treforedling og grafisk produksjon er, i likhet med fjorårets undersøkelse, den eneste næringen innen industrien hvor andelen som forventer en nedgang er større enn andelen som forventer en økning i bemanningen. Nettoandelen som venter nedgang er noe høyere enn i fjor. Forventningene innen tekstil- og trevareindustrien og petroleum og kjemiske produkter har rast fra i fjor, og nettoandelen som forventer økt sysselsetting er nå betydelig lavere enn for industrien samlet. Nedgangen i optimisme innen disse industrinæringene kan ses i sammenheng med at produksjonen har gått ned den siste tiden ifølge SSBs produksjonsindeks for industrien.

Fortsatt høye sysselsettingsforventninger innen bygg og anlegg

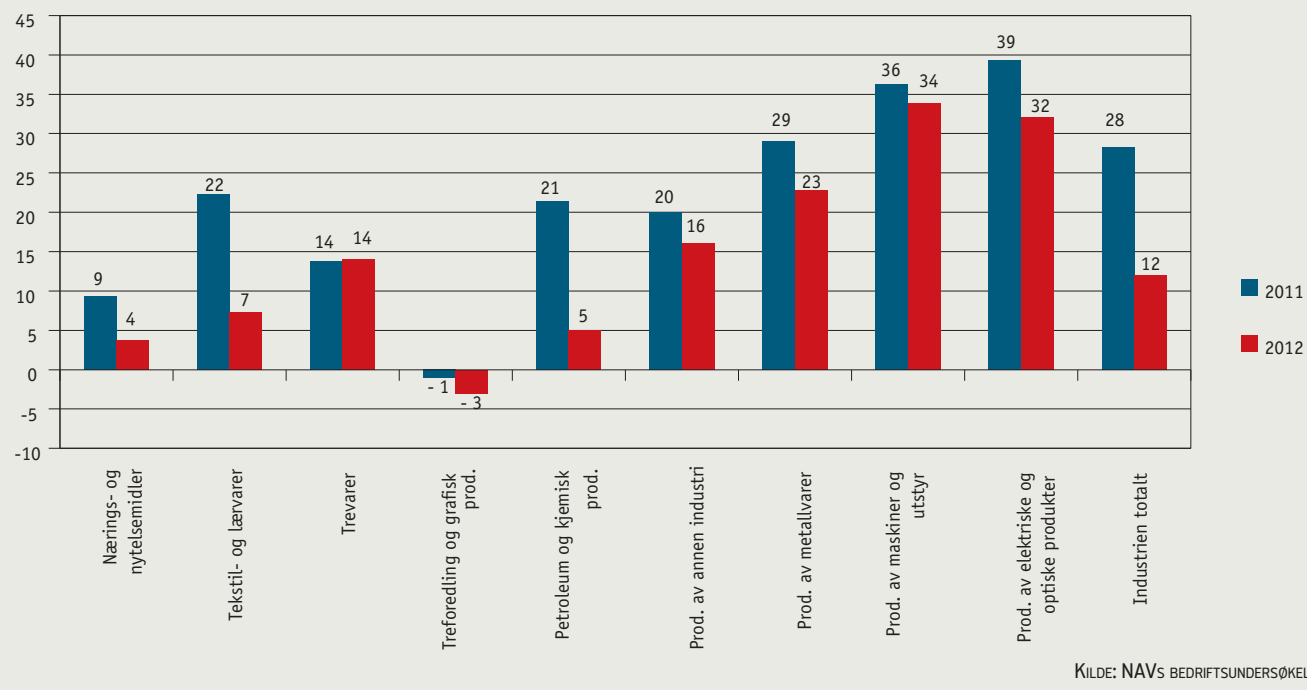
Boligbyggingen økte i fjor, og det var en kraftig vekst i boliginvesteringene. Boligprisene gikk også opp. I første kvartal i år var boligprisene 6 prosent høyere enn på samme tid i fjor. SSBs ordrestatistikk viser at verdien av ordretilgang og ordreservene i næringen i fjerde kvartal 2011 var høyere enn før finanskrisen og dermed rekordhøye.

I fjorårets undersøkelse økte optimismen innen bygge- og anleggsnæringen betraktelig. Også i årets undersøkelse er nettoandelen virksomheter som venter økt sysselsetting i bygge- og anleggsnæringen høy. Nettoandelen er kun marginalt lavere enn i fjorårets undersøkelse.

Lave men økende sysselsettingsforventninger innen offentlig sektor

Innenfor offentlig sektor har sysselsettingsforventningene tradisjonelt vært lave, og det er de også i år. Forventningene er lave innen offentlig forvaltning og helse- og sosialtjenester, og er lavest innen undervisning (se

Figur 3:
NAV's sysselsetningsbarometer (nettoandel virksomheter som venter sysselsetningsvekst), etter undergrupper i industrien. Prosent.

figur 2). Nettoandelen virksomheter som venter sysselsetningsvekst er betydelig lavere i disse næringene sammenlignet med de fleste næringer i privat sektor. Sammenlignet med fjorårets undersøkelse er forventningene litt høyere i offentlig forvaltning, mens de er klart høyere i helse- og sosialtjenestene. Dette kan tyde på at sysselsetningsveksten i offentlig sektor vil fortsette den nærmeste tiden.

Mindre optimisme i nesten hele landet

Oslo, Rogaland, Buskerud og Akershus er de fire fylkene hvor forventningene om økt sysselsetting er høyest det kommende året (se figur 4). Alle disse var høyt rangert også i fjor. Østfold, Oppland og Hedmark er de tre fylkene hvor nettoandelen virksomheter som venter sysselsetningsvekst er lavest. Disse fylkene er også tre av de fem fylkene som hadde en økning i bruttoledigheten, som er lik summen av registrert helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere, i perioden desember 2011 – februar 2012.

Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Aust-Agder er de eneste fylkene som ikke har hatt en nedgang i nettoandelen som venter sysselsetningsøkning det kommende året. For disse fylkene er nettoandelen virksomheter som venter sysselsetningsvekst litt høyere enn i fjorårets undersøkelse. Vestfold og Østfold har den sterkeste tilbakegangen.

MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT

Rekrutteringsproblemer er definert som at en bedrift har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller har måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn de søkte etter i løpet av de siste tre månedene. Bedrifter som har ansatt personell med andre kvalifikasjoner enn de søkte etter, er inkludert fordi det også i disse tilfellene er et gap mellom etterspurt kompetanse og tilgjengelig arbeidskraft. Endringene vi har gjort i årets bedriftsundersøkelse gjør at resultatene som går på rekrutteringsproblemer og mangel på arbeidskraft ikke er sammenlignbare med resultatene fra tidligere år (se faktaboks Endringer i bedriftsundersøkelsen). I alt har 14 prosent av bedriftene svart at de har opplevd rekrutteringsproblemer i løpet av den siste tiden (figur 5). 43 prosent av de som har rekrutteringsproblemer har måttet ansette personer med annen formell kompetanse enn de søkte etter.

Bedriftene med rekrutteringsproblemer er bedt om å oppgi om disse problemene skyldes for få søkere på stillingen(e), eller om det har andre årsaker. På denne måten isolerer vi tilgangsproblemer, som er det vi er ute etter, fra andre problemer. På landsbasis oppgav 80 prosent av bedriftene med rekrutteringsproblemer mangel på søkere som årsak til rekrutteringsproblemene.

På bakgrunn av bedriftenes besvarelser har Arbeids- og velferdsdirektoratet estimert mangelen på arbeidskraft våren 2012 til 36 700 personer.

Figur 4:

NAV's sysselsettingsbarometer (nettoandel virksomheter som venter sysselsettingsvekst), etter fylke. Prosent.

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERØKELSE

Mangel på arbeidskraft – Definisjon

For å kartlegge omfanget av bedriftenes rekrutteringsproblemer er det nyttig å måle mangel på arbeidskraft i antall personer. Mangel på arbeidskraft blir i NAVs bedriftsundersøkelse definert av en sekvens bestående av i alt tre spørsmål. Bedriften blir bedt om 1) å besvare om den har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene, eller måttet ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn det de søkte etter. Dersom svaret er positivt, bes bedriften om 2) å oppgi om dette skyldes for få kvalifiserte søkere. Dersom dette er tilfelle, bes bedriften om 3) å oppgi hvor mange stillinger dette omfatter, og innenfor hvilke yrker. Mangel på arbeidskraft hos den enkelte bedriften er lik antall personer bedriften velger å oppgi i det siste spørsmålet.

Den enkelte virksomhet rapporterer kun om mangel på arbeidskraft, ikke overskudd av arbeidskraft. Dette betyr at

dersom en bedrift mangler 10 snekkere og en annen bedrift har et overskudd på 10 snekkere, så vil summen av dette bli et udekket behov på arbeidskraft på 10 snekkere. Den estimerte mangelen på 36 700 personer representerer derfor et bruttotall på udekket behov for arbeidskraft. I en viss utstrekning blir dette dekket opp av den løpende tilgangen av arbeidskraft over tid.

I undersøkelsen blir bedriftene også bedt om å oppgi sysselsettingsbehovet i fremtiden. Dette gir oss et anslag på fremtidig etterspørsel etter arbeidskraft, i motsetning til spørsmålet som avdekker mangel på arbeidskraft som kartlegger et øyeblikksbilde. Disse to forholdene på arbeidsmarkedet knytter seg derfor til to forskjellige tidsfaser, noe som kan bidra til at bedriftenes optimisme og rekrutteringsproblemer kan komme i utakt.

Stramhetsindikatoren

Stramhetsindikatoren er forholdstallet mellom mangelen på arbeidskraft og ønsket sysselsetting, hvor ønsket sysselsetting er lik den faktiske sysselsettingen pluss mangelen. Et høyt forholdstall indikerer et stramt arbeidsmarked, noe som isolert sett indikerer et problem med å rekruttere arbeidskraft til virksomhetene.

Det presenteres tre stramhetsindikatorer. Én for fylker, én for yrker (STYRK) og én for næringsgrupper (NACE). I alle stramhetsindikatorene er antall personer virksomhetene mangler basert på resultater fra NAVs bedriftsundersøkelse våren 2012. Sysselsettingstallene etter fylke og næring er hentet fra Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk, og de siste tilgjengelige tallene er fra 4. kvartal 2010. Sysselsettingen for de ulike yrkene er hentet fra

Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelser, og er gjennomsnittstall for 2011.

Stramhetsindikatoren er ikke nødvendigvis direkte sammenlignbar mellom næringer som i hovedsak befinner seg i offentlig sektor og næringer som i hovedsak befinner seg i privat sektor. Mens private bedrifter trolig uttaler seg om mangelen på arbeidskraft ut fra faktisk behov, vil offentlige bedrifter i større grad forholde seg til budsjettmidler og rammevilkår når de svarer på hvor mange personer de mangler. Dette er en viktig årsak til at næringer som offentlig forvaltning, undervisning og helse og sosiale tjenester har en såpass lav stramhetsindikator. Denne forskjellen mellom offentlig og privat sektor gjelder også de enkelte yrkesgrupper.

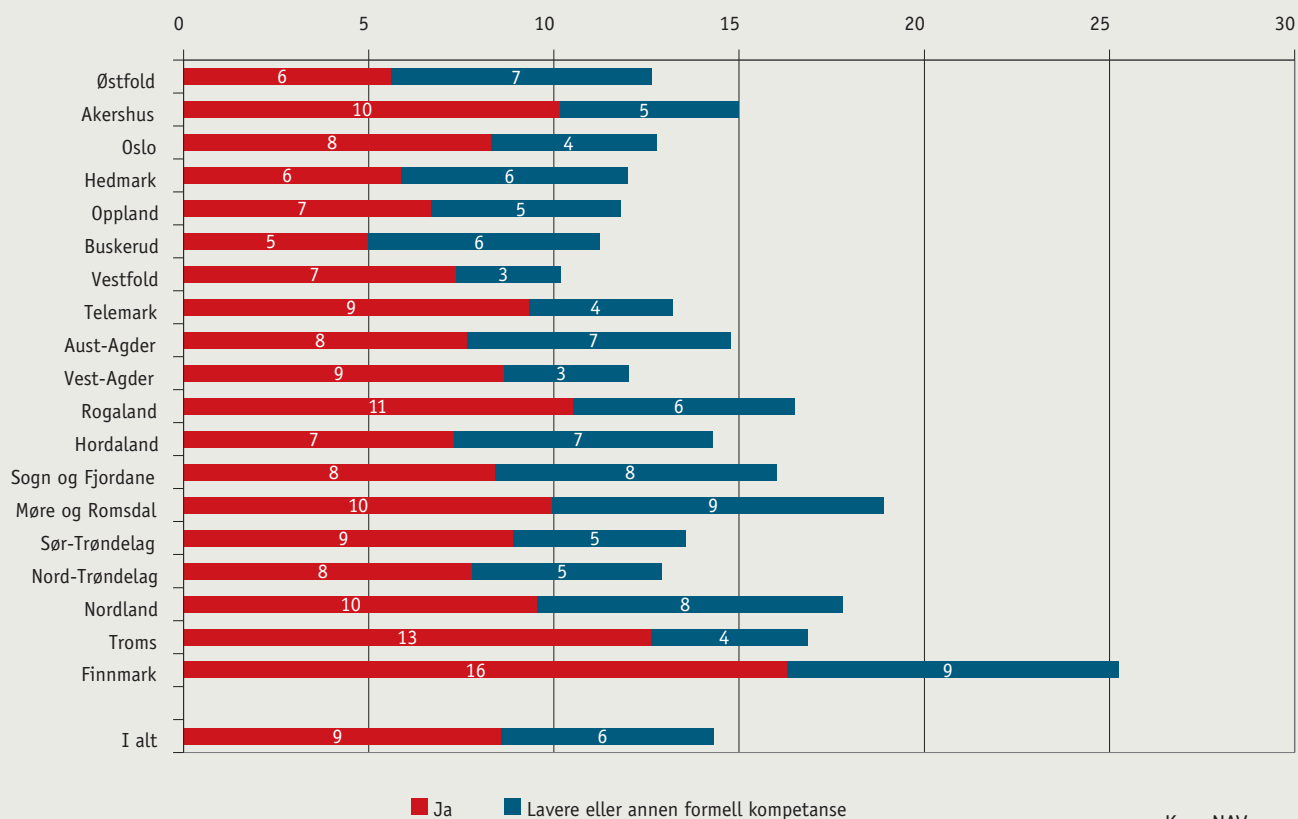
Størst rekrutteringsproblem i Finnmark

Det er bedriftene i Finnmark som i størst grad oppgir å ha mislyktes i å rekruttere arbeidskraft. Hele 25 prosent av bedriftene i Finnmark svarer at de har rekrutteringsproblemer, og 36 prosent av disse har måttet ansette noen

med annen formell kompetanse enn de søkte etter (figur 5). Mangel på søkere var årsaken til rekrutteringsproblemene for 84 prosent av bedriftene med rekrutteringsproblem (figur 6). Det var bedrifter innen metallindustri, produksjon av maskiner og utstyr, bygge- og anleggsnæringen og innen undervisning som i størst grad

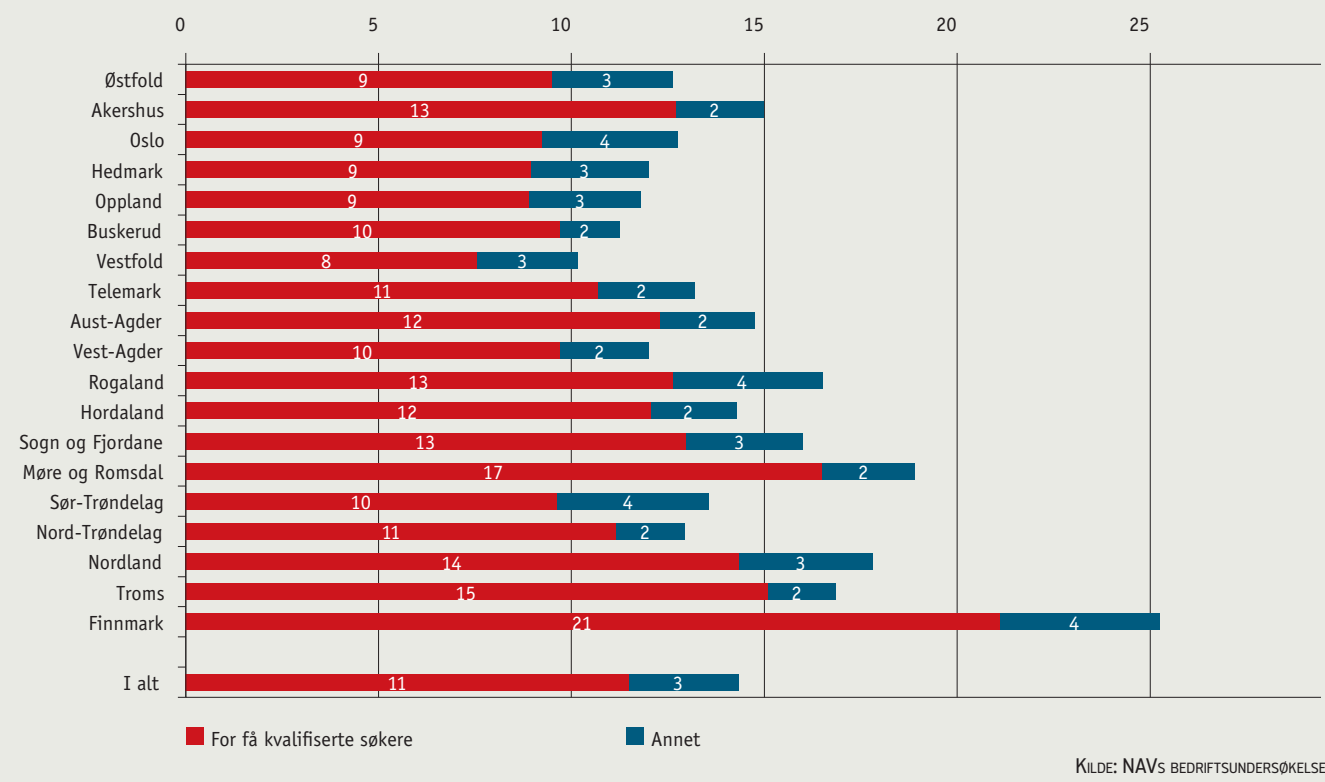
Figur 5:

Bedrifter som har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn man søkte etter. Prosent

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Figur 6:
Bedrifter med rekrutteringsproblemer som skyldes for få/ingen kvalifiserte søkere eller om det er andre årsaker. Prosent.

oppgå å mangel på søkere som årsak til rekrutteringsproblemene.

Også i Møre og Romsdal og Troms oppgir mange bedrifter å ha rekrutteringsproblemer, og henholdsvis 17 og 15 prosent av bedriftene i disse fylkene svarer at disse problemene skyldes mangel på arbeidskraft. Bedriftene i Vestfold, Oppland og Hedmark opplever i minst grad rekrutteringsproblem på grunn av knapphet på søkere.

Den estimerte mangelen på arbeidskraft er høyest i Hordaland og Rogaland. Her har bedriftene et udekket sysselsetningsbehov på henholdsvis 5 100 og 4 700 personer. Når vi ser mangelen i forhold til ønsket sysselsetting, er det imidlertid i Finnmark og Troms at bedriftene har de største rekrutteringsproblemene. Her er stramhetsindikatoren på henholdsvis 3,4 og 2,3. Den laveste stramhetsindikatoren finner vi i Oppland, Hedmark og Østfold.

Mange må ansette personer med annen kompetanse enn de søkte etter

På spørsmålet om bedriften har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene, er det bedriftene innen produksjon av maskiner og utstyr, fulgt av bedriftene innen informasjon og kommunikasjon, som i størst grad svarer ja på dette. Henholdsvis 15 og 13 prosent av bedrif-

tene i disse næringene sier at de har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft.

Det er innen næringene overnattings- og serveringsvirksomhet, samt undervisning, vi finner den største andelen bedrifter som oppgir at de måtte ansette noen med annen formell kompetanse enn de søkte etter. Henholdsvis 12 og 11 prosent av disse bedriftene svarte dette. Innen undervisning var det dermed flere som svarte dette enn som svarte ja på spørsmålet om de hadde mislyktes i å rekruttere arbeidskraft siste tre måneder. Her gjelder dette i stor grad skoler og barnehager som har søkt etter grunnskolelærere og førskolelærere, men som har måttet ansette personer som ikke har denne utdanningen på grunn av mangel på kvalifiserte søkere. Innen overnattings- og serveringsvirksomhet er det i stor grad kokker og servitører disse bedriftene oppgir å ha søkt etter når de har måttet ansette noen med lavere eller andre formelle kvalifikasjoner.

Også innen helse- og sosialtjenester og innen produksjon av metallvarer er det en relativt høy andel bedrifter som har måttet ansette personer med lavere formell kompetanse enn de søkte etter. Innen for eksempel informasjon og kommunikasjon gjelder dette derimot få bedrifter, selv om mange bedrifter opplever rekrutteringsproblemer.

Samlet er det innen overnattings- og serveringsvirk-

Tabell 2:
Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på fylker.

	Mangel på arbeidskraft i antall personer	Stramhets-indikator	Prosentvis andel bedrifter med rekrutteringsproblem pga for få kvalifiserte søkere
Østfold	1 300	1,0	9
Akershus	3 000	1,1	13
Oslo	3 900	1,2	9
Hedmark	900	1,0	9
Oppland	800	0,8	9
Buskerud	2 000	1,5	10
Vestfold	1 300	1,2	8
Telemark	1 100	1,4	11
Aust-Agder	600	1,1	12
Vest-Agder	1 000	1,2	10
Rogaland	4 700	2,1	13
Hordaland	5 100	2,0	12
Sogn og Fjordane	1 100	1,9	13
Møre og Romsdal	1 600	1,2	17
Sør-Trøndelag	2 200	1,5	10
Nord-Trøndelag	1 100	1,6	11
Nordland	2 000	1,7	14
Troms	1 900	2,3	15
Finnmark	1 300	3,4	21
I alt	36 700	1,5	11

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

somhet at vi finner den høyeste andelen med rekrutteringsproblemer. I alt 23 prosent av bedriftene i denne næringen har mislyktes i å rekruttere. Innen produksjon av maskiner og utstyr gjelder dette 22 prosent, mens det gjelder 19 prosent innen produksjon av metallvarer og innen undervisning.

For få søkere årsak til rekrutteringsproblemene

Bedriftene som svarte at de har opplevd rekrutteringsproblem de siste månedene, ble så spurt om hva disse problemene skyldes. I alt 14 prosent av bedriftene svarte at de har hatt rekrutteringsproblemer, og 11 prosentpoeng svarte at dette skyldes ingen eller for få kvalifiserte søkere på stillingen. Det betyr at 80 prosent av bedriftene som opplever rekrutteringsproblemer oppgir mangel på kvalifisert arbeidskraft som årsak til dette, mens 20 prosent svarer at andre forhold ligger bak. Ser vi nærmere på de ulike næringene, ser vi at for de aller fleste næringene skyldes rekrutteringsproblemene mangel på kvalifisert arbeidskraft for minst tre av fire bedrifter med rekrutte-

ringsproblem. Innen produksjon av elektriske og optiske varer, samt bergverksdrift og utvinning, oppgir over 90 prosent av bedriftene med rekrutteringsproblemer at dette skyldes for få kvalifiserte søkere på stillingene de har lyst ut.

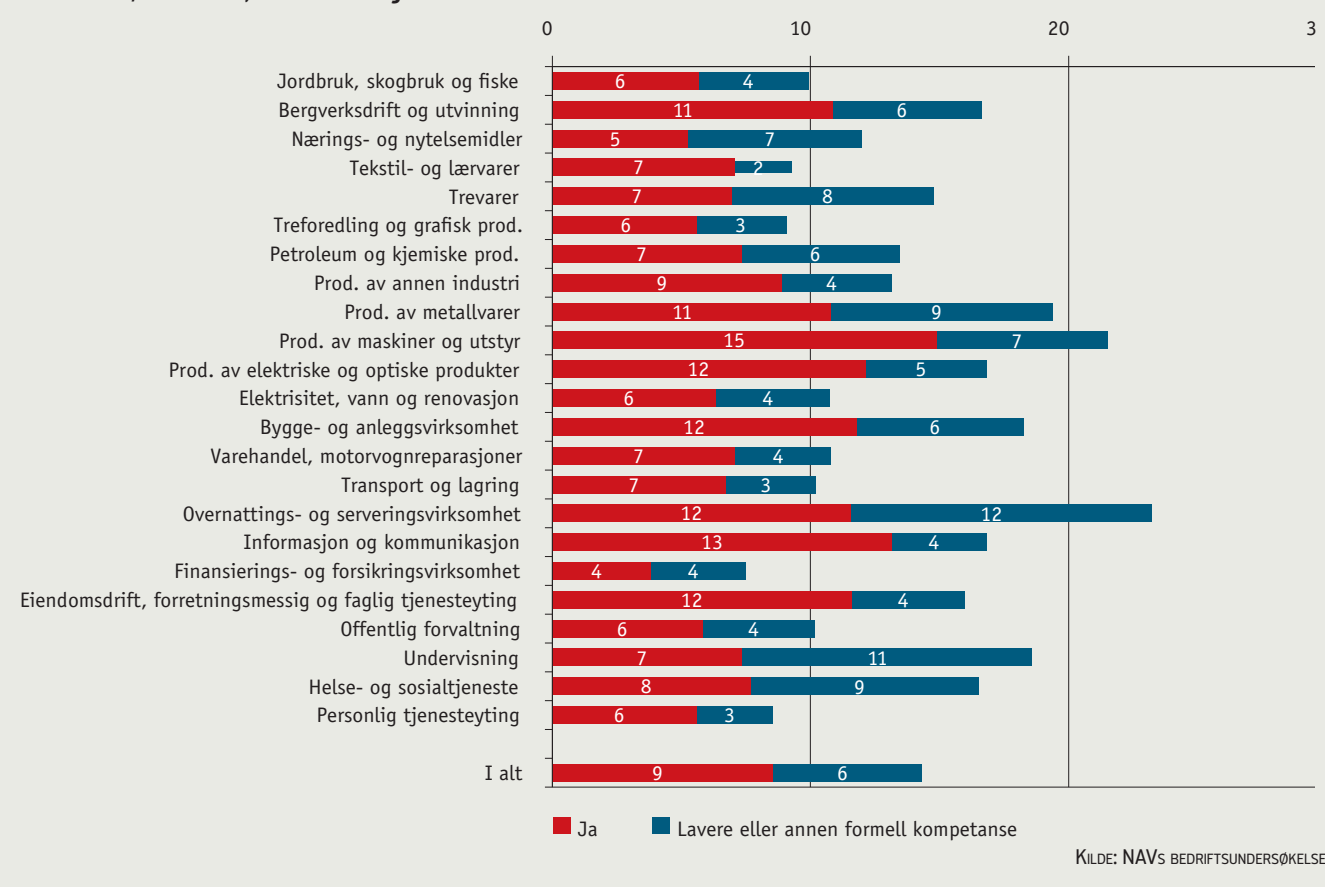
Næringen som skiller seg klart ut er treforedling og grafisk produksjon, hvor over halvparten av bedriftene med rekrutteringsproblem svarer at disse skyldes andre forhold enn tilgangen på arbeidskraft. Også innen produksjon av tekstil- og lærvarer og innen transport og lagring skyldes rekrutteringsproblemene i større grad andre forhold enn tilgangen på arbeidskraft enn det som er tilfelle for de andre næringene. I alle disse næringene er rekrutteringsproblemene relativt små.

HVILKE NÆRINGER HAR STØRST MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT?

Mangelen på arbeidskraft varierer betydelig mellom næringene. Det er innen produksjon av maskiner og utstyr, bygge- og anleggsnæringen, samt overnattings- og

Figur 7:

Bedrifter som har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft eller måttet ansette noen med annen formell kompetanse enn man søkte etter, etter næring. Prosent.

serveringsvirksomhet at flest bedrifter oppgir at mangel på søkere gjør at de har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft. 18 prosent av bedriftene innen produksjon av maskiner og utstyr svarer dette, mens det gjelder 17 prosent av bedriftene i de to andre næringene. Målt i antall personer er det likevel innen eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting at mangelen på arbeidskraft er størst. Her er mangelen estimert til å utgjøre 10 000 personer. Innen bygge- og anleggsnæringen er mangelen i vår estimert til å utgjøre 6 200 personer.

Ettersom NAVs bedriftsundersøkelse er en utvalgsundersøkelse, vil det være usikkerhet knyttet til estimatene på mangel. Usikkerheten kan variere fra næring til næring, og fylke til fylke. I det metodiske vedlegget presenteres størrelsen på usikkerheten.

Industrien

Den samlede mangelen på arbeidskraft innen industrien er i årets bedriftsundersøkelse estimert til 3 100 personer. Over halvparten av denne mangelen er i bedrifter innen produksjon av maskiner og utstyr, mens det innen pro-

duksjon av metallvarer er estimert en mangel på 400 personer.

Vestlandet, Agder-fylkene og Hedmark, Oppland og Buskerud har den største mangelen på arbeidskraft innenfor industrien. Samlet mangler industribedriftene i disse regionene om lag 2 000 personer.

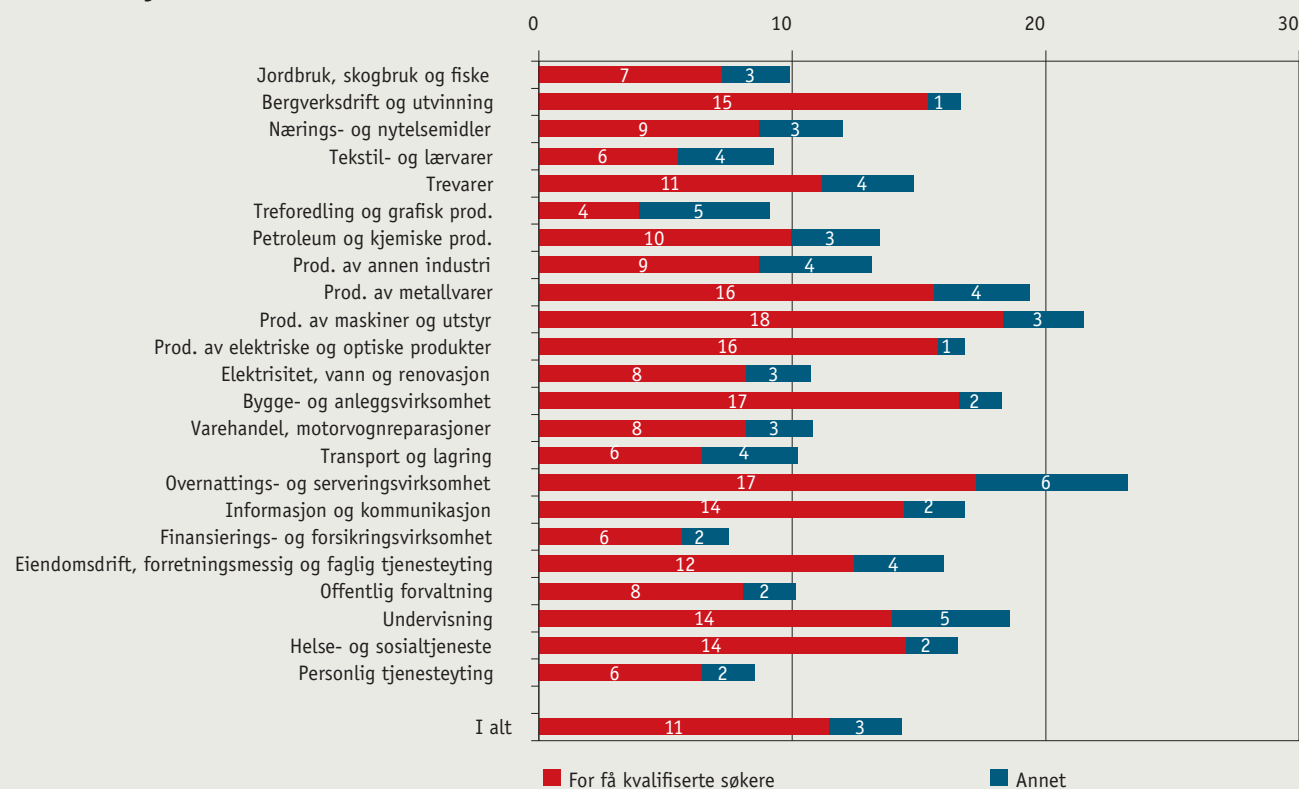
Bygge- og anleggsvirksomhet

Mangelen på arbeidskraft innenfor bygge- og anleggsvirksomhet er estimert til 6 200 personer. Målt med strammetsindikatoren er det kun bedriftene innen eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting som opplever et strammere arbeidsmarked. Bedriftene oppgir å mangle både fagarbeidere som elektrikere og tømrere, men mange bedrifter svarer også at de ikke får tak i ingeniørene de har behov for.

Nord-Norge og Vestland fylkene nord for Rogaland har det strammeste arbeidsmarkedet innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, med en strammetsindikator på henholdsvis 4,6 og 4,3 prosent.

Figur 8:

Bedrifter med rekrutteringsproblemer som skyldes for få/ingen kvalifiserte søkere eller om det er andre årsaker, etter næring. Prosent.

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Varehandel

Stramhetsindikatoren for varehandelen er i årets bedriftsundersøkelse estimert til 0,9, og er dermed klart lavere enn den totale stramhetsindikatoren. Det mangler nå 3 200 personer innen denne næringen. Veksten i det private konsumet var svak i 2011, og vi så også at etterspørselen etter arbeidskraft falt, målt ved tilgangen på ledige stillinger. Selv om det er færre arbeidsledige med bakgrunn fra butikk- og salgsarbeid nå enn det var for ett år siden, er dette fortsatt en av de vanligste yrkesbakgrunnene blant de registrerte ledige. Samlet gjør dette at det ikke er uventet at bedriftene innen varehandel opplever mangel på arbeidskraft som et relativt lite problem sammenlignet med situasjonen for andre næringer.

Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting

Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting er, med en stramhetsindikator på 4,8, næringen med det strammeste arbeidsmarkedet i årets bedriftsundersøkelse.

Dette er en sammensatt næringsgruppe som blant annet omfatter forskjellige typer konsulentvirksomheter, rengjøringsbedrifter og bedrifter som driver med utleie av arbeidskraft. Den estimerte mangelen på arbeidskraft i denne næringen er på 10 000 personer.

Mangelen er høyest i Oslo og Akershus med 2 400, etterfulgt av Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal med 2 350. Målt som andel av ønsket sysselsetting, er det i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, samt i Agder-fylkene og Rogaland at arbeidsmarkedet er strammest.

Overnattings- og serveringsvirksomhet

Bedriftene innen overnattings- og serveringsvirksomhet er, som tidligere nevnt, blant de som i størst grad oppgir å ha rekrutteringsproblemer som skyldes for få kvalifiserte søkere. Mangelen på arbeidskraft er estimert til å utgjøre 2 400 personer i denne næringen. Sett i forhold til ønsket sysselsetting er det dermed kun i eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting og innen

bygge- og anleggsnæringen at arbeidsmarkedet er strammere.

Målt i antall personer, er det i Oslo og Akershus og i Nord-Norge at mangelen er størst. Det er dermed bedriftene i Nord-Norge som opplever det klart strammeste arbeidsmarkedet. Her utgjør mangelen nå 6,8 prosent av den ønskede sysselsettingen i næringen.

Undervisning

Innen undervisning er mangelen estimert til å være på 1 850 personer. Det utgjør bare 0,9 prosent av den ønskede sysselsettingen, og tilsier at arbeidsmarkedet ikke er spe-

sielt stramt for denne næringen. Også innen undervisning er det i Nord-Norge at bedriftene har størst problem med å få rekruttert arbeidskraften de har behov for.

Helse- og sosialtjenester

Innen helse- og sosialtjenester svarer 14 prosent av virksomhetene at de har rekrutteringsproblemer på grunn av for få søkere på stillingene de har lyst ut. Mangelen på arbeidskraft i denne næringen er estimert til å utgjøre 5 500 personer, og er størst i Nord-Norge etterfulgt av Agderfylkene og Rogaland. Det er særlig sykepleiere det er mangel på, men også legespesialister og andre helseyrker.

Tabell 3:
Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på næringer.

	Mangel på arbeidskraft i antall personer	NAVs stramhetsindikator	Prosentvis andel med rekrutteringsproblem pga for få kvalifiserte søkere
Jordbruk, skogbruk og fiske	400	0,5	7
Bergverksdrift og utvinning	300	0,6	15
Industrien	3 100	1,3	12
Nærings- og nytelsemidler	300	0,7	9
Tekstil- og lærvarer	0	0,3	6
Trevarer	100	0,8	11
Treforedling og grafisk prod.	0	0,1	4
Petroleum og kjemiske prod.	100	0,4	10
Prod. av annen industri	200	0,8	9
Prod. av metallvarer	400	1,2	16
Prod. av maskiner og utstyr	1 600	2,6	18
Prod. av elektriske og optiske produkter	300	1,9	16
Elektrisitet, vann og renovasjon	200	0,6	8
Bygge- og anleggsvirksomhet	6 200	3,2	17
Varehandel, motorvognreparasjoner	3 200	0,9	8
Transport og lagring	1 100	0,8	6
Overnattings- og serveringsvirksomhet	2 400	2,9	17
Informasjon og kommunikasjon	1 000	1,1	14
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	200	0,5	6
Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting	10 000	4,8	12
Offentlig forvaltning	800	0,5	8
Undervisning	1 900	0,9	14
Helse- og sosialtjeneste	5 500	1,1	14
Personlig tjenesteyting	600	0,6	6
I alt	36 700	1,5	11

NAVs BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 4:
Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på næringer og regioner.

	Østfold, Vestfold og Telemark	Oslo og Akershus	Hedmark, Oppland og Buskerud	Agder- fylkene og Rogaland	Hordaland, Sogn og Fj, Møre og Rd	Trøndelag	Nord- Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	-	50	50	100	50	50	50	400
Bergverksdrift og utvinning	-	50	-	200	50	-	-	350
Industrien totalt	250	200	600	600	850	250	300	3 050
Nærings- og nytelsemidler	50	-	50	50	100	50	50	350
Tekstil- og lærvarer	-	-	-	-	-	-	-	-
Trevarer	-	-	50	-	-	-	-	100
Treforedling og grafisk produksjon	-	-	-	-	-	-	-	-
Petroleum og kjemisk produksjon	-	-	-	-	-	-	-	50
Produksjon av annen industri	-	-	50	50	50	-	-	200
Produksjon av metallvarer	50	-	50	50	100	50	50	400
Produksjon av maskiner og utstyr	50	100	400	350	450	100	150	1 600
Produksjon av elektriske og optiske produkter	50	50	50	50	100	-	-	300
Elektrisitet, vann og renovasjon	-	-	-	-	50	-	50	150
Bygge- og anleggsvirksomhet	950	700	550	1 100	1 450	550	900	6 200
Varehandel, motorvognreparasjoner	450	800	250	400	650	200	400	3 150
Transport og lagring	100	350	100	100	200	100	200	1 100
Overnattings- og serveringsvirksomhet	150	600	250	300	300	250	550	2 400
Informasjon og kommunikasjon	50	300	50	250	150	50	100	950
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	-	50	-	50	50	-	-	250
Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting	900	2 400	800	1 800	2 350	900	800	10 000
Offentlig forvaltning	100	100	100	100	150	50	200	800
Undervisning	150	200	250	250	400	300	350	1 850
Helse- og sosialtjeneste	500	900	600	1 000	900	400	1 150	5 500
Personlig tjenesteyting	50	150	50	100	100	50	100	550
I alt	3 700	6 900	3 700	6 300	7 800	3 300	5 100	36 700

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

REKRUTTERINGSPROBLEMER FORDELT PÅ YRKER

I bedriftsundersøkelsen har vi bedt bedriftene oppgi innenfor hvilke yrkesgrupper de har mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene, på grunn av at det var ingen eller for få kvalifiserte søkere til jobben. De er også bedt om å oppgi hvor mange stillinger dette dreier seg om. Ved hjelp av svarene på dette spørsmålet beregnes mangelen innenfor de enkelte yrkene.

Tabell 6 viser mangel på arbeidskraft innenfor de yrkesgruppene der mangelen på arbeidskraft er størst. Det foreligger ikke beregninger for alle yrkesgrupper. Dette fordi det for noen yrker er svært få observasjoner med mangel, og disse har også lav mangel. Den estimerte mangelen for disse yrkene blir dermed så lav at den rundes av til null.

Tabell 7 viser den relative mangelen på arbeidskraft

fordelt på yrkesgrupper. Det absolutte tallet over mangel på arbeidskraft vil ha sammenheng med hvor stor yrkesgruppen er, mens det relative tallet vil ta hensyn til ulik størrelse på yrkesgruppene. Den relative mangelen er presentert i form av en stramhetsindikator (se egen ramme tidligere i artikkelen). Eksempelvis vil en mangel på 50 kjemiingeniører være mer virksomhetskritisk som en mangel på 50 barnehageassistenter, ettersom arbeidsstyrken for den siste gruppen er langt større. Vi ser derfor også på forholdstallet mellom mangelen på arbeidskraft og ønsket sysselsetting i yrkene og benevner dette som stramhetsindikatoren.

Størst mangel på ingeniør- og ikt-yrker

Bedriftene oppgir størst mangel på arbeidskraft innen ingeniør- og ikt-yrker. Til sammen er mangelen innen denne

Tabell 5:

Stramhetsindikatoren. Resultatene fordelt på næringer og regioner.

	Østfold, Vestfold og Telemark	Oslo og Akershus	Hedmark, Oppland og Buskerud	Agder- fylkene og Rogaland	Hordaland, Sogn og Fj, Møre og Rd	Trøndelag	Nord- Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	0,3	1,2	0,4	0,9	0,4	0,3	0,5	0,5
Bergverksdrift og utvinning	0,1	1,5	0,3	0,8	0,3	0,7	0,6	0,6
Industrien totalt	0,6	0,7	1,8	1,4	1,6	1,4	1,7	1,3
Nærings- og nytelsemidler	0,4	0,3	1,1	0,7	0,9	0,7	0,9	0,7
Tekstil- og lærvarer	0,0	0,8	0,0	0,4	0,3	0,0	0,7	0,3
Trevarer	0,6	1,1	0,7	0,6	1,0	0,9	1,6	0,8
Treforedling og grafisk produksjon	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,9	0,1
Petroleum og kjemisk produksjon	0,3	0,2	0,7	0,3	0,5	0,7	0,4	0,4
Produksjon av annen industri	0,6	0,5	0,8	1,0	0,8	1,2	1,3	0,8
Produksjon av metallvarer	1,0	0,7	1,1	1,0	1,4	1,5	2,2	1,2
Produksjon av maskiner og utstyr	1,2	1,8	4,8	2,2	2,2	4,0	5,5	2,6
Produksjon av elektriske og optiske produkter	0,9	1,2	1,0	3,5	5,0	1,2	0,5	1,9
Elektrisitet, vann og renovasjon	0,5	0,4	0,5	0,6	0,7	0,6	0,8	0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,3	2,1	1,9	3,5	4,3	2,9	4,6	3,2
Varehandel, motorvognreparasjoner	0,8	0,8	0,5	0,8	1,1	0,7	1,3	0,9
Transport og lagring	0,5	1,0	0,6	0,4	0,7	1,0	1,2	0,8
Overnattings- og serveringsvirksomhet	1,9	2,9	2,4	2,1	2,1	3,8	6,8	2,9
Informasjon og kommunikasjon	0,8	0,7	0,6	3,0	1,5	0,9	1,9	1,1
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	0,4	0,3	0,3	0,8	0,7	0,5	0,6	0,5
Eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting	4,3	3,1	3,8	6,9	7,1	5,0	6,5	4,8
Offentlig forvaltning	0,4	0,2	0,4	0,6	0,8	0,5	1,0	0,5
Undervisning	0,5	0,5	1,0	0,9	1,1	1,3	1,5	0,9
Helse- og sosialtjeneste	0,7	0,9	0,9	1,4	1,0	1,0	2,0	1,1
Personlig tjenesteyting	0,5	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	1,2	0,6
I alt	1,2	1,2	1,2	1,8	1,8	1,5	2,2	1,5

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

typen yrker estimert til å utgjøre 8 000 personer. Mangelen er størst på sivilingeniører og ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi, hvor det til sammen er estimert en mangel på om lag 1 850 personer. Bedriftene oppgir også mangel på ingeniører og sivilingeniører innen bygg og anlegg, maskiningeniører, programvareutviklere med mer.

Ingeniør- og ikt-yrker er en yrkesgruppe med svært lav arbeidsledighet. Ved utgangen av mars var det 2 600 helt ledige innenfor denne gruppen, en nedgang på 15 prosent fra mars i fjor. Samtidig ble det lyst ut 2 600 nye ledige stillinger innen denne typen yrker bare i mars. I årets tre første måneder ble det lyst ut 8 200 ledige stillinger. Dette viser at etterspørselen etter ingeniører og ikt-arbeidere er svært høy, samtidig som svært få ledige gjør dette til en yrkesgruppe arbeidsgivere ofte vil ha problemer med å rekruttere.

Mangelen på ingeniører og ikt-arbeidere er størst på Vestlandet.

Stor mangel på sykepleiere

I vårens undersøkelse er sykepleiere det yrket hvor den estimerte mangelen er høyest, med en mangel på 2 150 personer. Inkluderer vi spesialsykepleiere, jordmødre og vernepleiere er mangelen på 3 150 personer. Også dette er yrker med svært få ledige. Ved utgangen av mars var det under 400 registrerte helt ledige med bakgrunn fra et av disse yrkene, mens det ble lyst ut mer enn 2 100 ledige stillinger.

Det er også mangel på andre yrker innen helse, pleie og omsorg, slik som legespesialister, radiografer og andre helseyrker. Til sammen er mangelen innen helse-, pleie- og omsorgsyrkene estimert til 6 100 personer.

Bedriftene mangler 5 450 fagarbeidere innen industriarbeid

Mangelen på ulike typer fagarbeidere innen industriarbeid er i år estimert til 5 450 personer. Sveisere, energimontører, anleggsmaskin- og industrimekanikere, platearbeidere og andre håndverkere er blant yrkene bedriftene i størst grad mangler. Mangelen på fagarbeidere innen industrien er størst i Rogaland og Hordaland.

Også mangel på fagarbeidere innen bygge- og anleggsarbeid

Mange bedrifter oppgir også at de ikke får ansatt så mange fagarbeidere innen bygge- og anleggsarbeid som de har behov for. Mangelen er størst på elektrikere, rørleggere og VVS-montører, samt tømrere og snekkere, med henholdsvis 900, 750 og 700 personer. Til sammen er mangelen estimert til 4 550 personer innen bygge- og anleggsarbeid. Innen bygge- og anleggsarbeid er mangelen fordelt utover hele landet, men også for denne yrkesgruppen er mangelen størst i Rogaland og Hordaland.

Stor mangel på grunnskolelærere og førskolelærere

Både grunnskolelærere og førskolelærere er blant yrkene hvor mangelen på arbeidskraft er størst, med henholdsvis

1 000 og 700 personer. Det er også mangel på yrkesfaglærere, lektorer og andre lærere, og til sammen utgjør mangelen innen undervisningsyrker i år 2 650 personer. Dette har lenge vært blant yrkene med lavest arbeidsledighet, samtidig som det lyses ut langt flere ledige stillinger enn det er arbeidsledige personer. Mangelen på lærere og førskolelærere er fordelt over hele landet.

Mangel på kokker og servitører

Bedriftene innen overnattings- og serveringsvirksomhet var blant de som i størst grad oppga å ha rekrutteringsproblem som skyldes for få kvalifiserte søkere på deres stillinger. Det er særlig kokker og servitører disse bedriftene har problemer med å rekruttere, og mangelen på disse to yrkene er estimert til henholdsvis 1 000 og 750 personer.

Bedriftene mangler transportarbeidere

Bedriftene rapporterer også om mangel på ulike typer transportyrker. Mangelen er størst på lastebil- og vognvogntogførere, med 650 personer. Det er også mangel på bussjåfører og trikkeførere, samt skipsmaskinister i vårens bedriftsundersøkelse. Oslo og Akershus har den største mangelen på lastebil- og vognvogntogførere og bussjåfører og trikkeførere, mens mangelen på skipsmaskinister er størst på Vestlandet.

Tabell 6:

Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på yrker. Sortert etter antall personer som bedriftene mangler.

STILLING	2012	STILLING	2012	STILLING	2012
Sykepleiere	2 150	Operatører innen næringsmiddelproduksjon	200	Nett- og multimediautviklere	50
Sivilingeniører (geofag, petroleumsteknologi, metallurgi mv.)	1 250	Anleggsmaskinførere	200	Sikkerhetsanalytikere mv.	50
Andre helseyrker	1 200	Ledere av bygge- og anleggsvirksomhet	150	Jurister og advokater	50
Andre ingeniører	1 050	Sivilingeniører (telekommunikasjon)	150	Journalister	50
Andre håndverkere	1 050	Universitets- og høyskolelektorer/-lærere	150	Kjemiingeniører	50
Grunnskolelærere	1 000	Applikasjonsprogrammerere	150	Tekniske tegnere	50
Kokker	1 000	Andre programvare- og applikasjonsutviklere	150	Arbeidsleder, bygg og anlegg	50
Andre salgsmedarbeidere	950	Elkraftingeniører	150	Radiografer mv.	50
Elektrikere	900	Eiendomsめglere og –forvaltere	150	Helsesekretærer	50
Helsefagarbeidere	800	Kontormedarbeidere	150	Regnskapsførere	50
Servitører	750	Frisører	150	Forsikringsagenter	50
Rørleggere og VVS-montører	750	Kopper- og blikkenslagere	150	Innkjøpere	50
Førskolelærere	700	Tele- og IKT-installatører	150	Andre yrker innen forretningstjenester	50
Butikkmedarbeidere	700	Ledere av industriproduksjon mv.	100	Politibetjente mv.	50
Tomrere og snekkere	700	Restaurantsjefer	100	Andre yrker innen offentlig forvaltning	50
Legespesialister	650	Geologer og geofysikere	100	Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt	50
Spesialsykepleiere	650	Sivilingeniører (elkraftteknikk)	100	Sports- og aktivitetsinstruktører	50
Lastebil- og trailersjåfører	650	Sivilarkitekter	100	Sjefskokker	50
Ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi	600	Databasedesignere og -administratører	100	Andre yrker innen estetiske fag	50
Telefon- og nettselgere	550	Psykologer	100	Driftsteknikere, IKT	50
Sveisere	550	Skipsmaskinister	100	Internett-teknikere	50
Energimontører	550	Kundebehandlere lån og kreditt	100	Kundebehandlere, bank og postkontor	50
Maskingeniører	450	Forsikrings- og finansmedarbeidere	100	Kundesentermedarbeidere	50
Betongarbeidere	450	Bartendere	100	Hotellresepsjonister	50
Andre bygningsarbeidere	450	Metaldreiere mv.	100	Logistikkmedarbeidere	50
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	450	Serviceelektronikere	100	Reiseledere og guider	50
Bygningsingeniører	400	Bakere, konditører mv.	100	Kosmetologer mv.	50
Elektronikkingeniører	400	Montører av elektriske og elektroniske produkter	100	Kjøreskolelærere	50
Platearbeidere	400	Bil-, drosje- og varebilførere	100	Andre personlige tjenesteytere	50
Sivilingeniører (elektronikk)	350	Kjøkkenassistenter	100	Butikkavdelingsjefer	50
Systemanalytikere/-arkitekter	350	Andre administrative ledere	50	Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	50
Programvareutviklere	350	Salgs- og markedssjefer	50	Skoleassistenter	50
Fengselsbetjente	350	Forsknings- og utviklingsledere	50	Andre pleiemedarbeidere	50
Isolatorer mv.	350	Ledere av logistikk og transport mv.	50	Gartnere	50
Overflatebehandlere og lakerere	350	Ledere av IKT-enheter	50	Melke- og husdyrprodusenter	50
Bussjåfører og trikkeførere	350	Ledere av eldreomsorg	50	Andre dyreoppdrettere og røkttere	50
Sivilingeniører (industri og produksjon)	300	Andre ledere av produksjon og tjenesteyting	50	Fiskere	50
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	300	Andre daglige ledere i tjenesteytende virksomheter	50	Murere	50
Vernepleiere	300	Matematikere, statistikere mv.	50	Steinhoggere mv.	50
Yrkesfaglærere	300	Andre sivilingeniører (unntatt elektroteknologi)	50	Glassarbeidere	50
Automatikere	300	Landskapsarkitekter	50	Kuldemontører mv.	50
Renholdere i bedrifter	300	Arealplanleggere	50	Malere og byggtapetsere	50
Gatekjøkken- og kafémedarbeidere mv.	250	Grafiske- og multimedia-designere	50	Verktøymaker, låsesmeder mv.	50
Bilmekanikere	250	Jordmødre	50	Trykkere	50
Montører av mekaniske produkter	250	Tannleger	50	Slaktere, fiskehandlere mv.	50
Sivilingeniører (maskin- og marin- teknikk)	200	Farmasøyter	50	Møbelsnekkere	50
Lektorer mv. (videregående skole)	200	Spesialister i pedagogikk	50	Operatører innen metallurgiske prosessfag	50
Systemadministratorer/Nettverksansvarlige	200	Spesiallærere / spesialpedagoger	50	Operatører innen plastprodukter	50
Nettverks- og systemteknikere, IKT	200	Andre språklærere	50	Andre montører	50
Regnskapsmedarbeidere	200	Andre musikk-lærere	50	Hjelpere i gartneri mv.	50
		Andre lærere	50		
		Revisorer, regnskapsrådgivere	50		

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 7: Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på yrker. I antall personer og stramhetsindikator. Sortert etter stramhetsindikator.

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2012	Stramhets- indikator
Andre håndverkere	1 050	62,7 %
Andre helseyrker	1 200	62,1 %
Andre dyreoppdrettere og røkttere	50	44,6 %
Sivilingeniører (telekommunikasjon)	150	39,0 %
Forsikrings- og finansmedarbeidere	100	35,2 %
Andre salgsmedarbeidere	950	33,5 %
Databasedesignere og -administratører	100	24,6 %
Isolatører mv.	350	23,2 %
Sivilingeniører (industri og produksjon)	300	18,6 %
Andre bygningsarbeidere	450	15,4 %
Montører av mekaniske produkter	250	14,2 %
Andre personlige tjenesteytere	50	14,1 %
Sivilingeniører (geofag, petroleumsteknologi, metallurgi mv.)	1 250	11,9 %
Overflatebehandlere og lakkerere	350	10,7 %
Andre språklærere	50	10,6 %
Applikasjonsprogrammerere	150	10,6 %
Andre montører	50	9,5 %
Sveisere	550	9,3 %
Sivilingeniører (maskin- og marin- teknikk)	200	9,3 %
Platearbeidere	400	9,1 %
Sivilingeniører (elektronikk)	350	8,7 %
Energimontører	550	8,2 %
Andre ingeniører	1 050	7,5 %
Fengselsbetjenter	350	7,5 %
Telefon- og nettselgere	550	7,3 %
Hjelpere i gartneri mv.	50	7,3 %
Legespesialister	650	7,2 %
Systemadministratører/Nettverksansvarlige	200	7,0 %
Betongarbeidere	450	6,7 %
Andre yrker innen forretningstjenester	50	6,3 %
Steinhoggere mv.	50	6,3 %
Maskiningeniører	450	5,5 %
Nettverks- og systemteknikere, IKT	200	5,3 %
Servitører	750	5,1 %
Metalldreiere mv.	100	5,0 %
Sivilingeniører (elkraftteknikk)	100	5,0 %
Bakere, konditører mv.	100	4,8 %
Yrkesfaglærere	300	4,6 %
Rørleggere og VVS-montører	750	4,5 %
Internett-teknikere	50	4,4 %
Kokker	1 000	4,3 %
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	300	4,0 %
Automatikere	300	3,7 %
Glassarbeidere	50	3,6 %
Slaktere, fiskehandlere mv.	50	3,6 %
Sikkerhetsanalytikere mv.	50	3,5 %
Reiseledere og guider	50	3,5 %
Ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi	600	3,4 %
Kjemiingeniører	50	3,4 %
Elektronikkingeniører	400	3,4 %
Matematikere, statistikere mv.	50	3,3 %

Tabell 7: Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på yrker. I antall personer og stramhetsindikator. Sortert etter stramhetsindikator.

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2012	Stramhets- indikator
Vernepleiere	300	3,2 %
Bussjåfører og trikkførere	350	3,1 %
Elektrikere	900	3,0 %
Systemanalytikere/-arkitekter	350	3,0 %
Programvareutviklere	350	3,0 %
Elkraftingeniører	150	3,0 %
Sykepleiere	2150	2,8 %
Kopper- og blikkenslagere	150	2,8 %
Spesialsykepleiere	650	2,8 %
Nett- og multimediautviklere	50	2,7 %
Tele- og IKT-installatører	150	2,5 %
Restaurantsjefer	100	2,5 %
Lastebil- og trailersjåfører	650	2,4 %
Gatekjøkken- og kafémedarbeidere mv.	250	2,4 %
Førskolelærere	700	2,4 %
Møbelsnekkere	50	2,3 %
Bygningsingeniører	400	2,3 %
Bartendere	100	2,2 %
Farmasøyter	50	2,1 %
Skipsmaskinister	100	2,1 %
Serviceelektronikere	100	2,0 %
Montører av elektriske og elektroniske produkter	100	2,0 %
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	450	1,9 %
Geologer og geofysikere	100	1,8 %
Landskapsarkitekter	50	1,7 %
Kuldemontører mv.	50	1,7 %
Hotellresepsjonister	50	1,6 %
Andre programvare- og applikasjonsutviklere	150	1,6 %
Tekniske tegnere	50	1,6 %
Operatører innen plastprodukter	50	1,6 %
Spesialister i pedagogikk	50	1,6 %
Andre yrker innen estetiske fag	50	1,5 %
Tømrere og snekkere	700	1,5 %
Forsknings- og utviklingsledere	50	1,5 %
Spesiallærere / spesialpedagoger	50	1,5 %
Psykologer	100	1,5 %
Kundesentermedarbeidere	50	1,5 %
Ledere av bygge- og anleggsvirksomhet	150	1,5 %
Sivilarkitekter	100	1,4 %
Andre sivilingeniører (unntatt elektroteknologi)	50	1,4 %
Kjøreskolelærere	50	1,4 %
Andre musikk lærere	50	1,4 %
Jordmødre	50	1,3 %
Gartnere	50	1,3 %
Bilmekanikere	250	1,3 %
Ledere av eldreomsorg	50	1,2 %
Ledere av IKT-enheter	50	1,2 %
Eiendomsmeglere og –forvaltere	150	1,2 %
Verktøymaker, låsesmeder mv.	50	1,2 %
Murere	50	1,2 %
Operatører innen næringsmiddelproduksjon	200	1,2 %

Tabell 7: Estimert mangel på arbeidskraft fordelt på yrker. I antall personer og stramhetsindikator. Sortert etter stramhetsindikator.

STILLING	Mangel på arbeidskraft i antall personer, 2012	Stramhets- indikator
Grunnskolelærere	1000	1,2 %
Radiografer mv.	50	1,2 %
Sports- og aktivitetsinstruktører	50	1,2 %
Andre daglige ledere i tjenesteytende virksomheter	50	1,1 %
Frisører	150	1,1 %
Butikkavdelingssjefer	50	1,1 %
Arealplanleggere	50	1,1 %
Andre lærere	50	1,0 %
Helsefagarbeidere	800	0,9 %
Trykkere	50	0,9 %
Anleggsmaskinførere	200	0,9 %
Sjefskokker	50	0,8 %
Tannleger	50	0,8 %
Universitets- og høyskolelektorer/-lærere	150	0,8 %
Regnskapsmedarbeidere	200	0,8 %
Lektorer mv. (videregående skole)	200	0,8 %
Logistikkmedarbeidere	50	0,8 %
Andre ledere av produksjon og tjenesteyting	50	0,8 %
Kundebehandlere, bank og postkontor	50	0,8 %
Kjøkkenassistenter	100	0,8 %
Grafiske- og multimediadesignere	50	0,8 %
Andre administrative ledere	50	0,7 %
Ledere av industriproduksjon mv.	100	0,7 %
Malere og byggtapetserere	50	0,6 %
Andre yrker innen offentlig forvaltning	50	0,6 %
Fiskere	50	0,6 %
Kosmetologer mv.	50	0,6 %
Innkjøpere	50	0,6 %
Forsikringsagenter	50	0,5 %
Renholdere i bedrifter	300	0,5 %
Operatører innen metallurgiske prosessfag	50	0,5 %
Arbeidsleder, bygg og anlegg	50	0,4 %
Politibetjenter mv.	50	0,4 %
Kundebehandlere lån og kreditt	100	0,4 %
Butikkmedarbeidere	700	0,4 %
Bil-, drosje- og varebilførere	100	0,4 %
Salgs- og markedsjef	50	0,3 %
Skoleassistenter	50	0,3 %
Helsesekretærer	50	0,3 %
Jurister og advokater	50	0,3 %
Ledere av logistikk og transport mv.	50	0,3 %
Revisorer, regnskapsrådgivere	50	0,3 %
Kontormedarbeidere	150	0,3 %
Driftsteknikere, IKT	50	0,3 %
Journalister	50	0,2 %
Regnskapsførere	50	0,2 %
Melke- og husdyrprodusenter	50	0,2 %
Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt	50	0,2 %
Andre pleiemedarbeidere	50	0,1 %
Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	50	0,0 %

KILDE: NAVS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Metodisk vedlegg

Utvalg

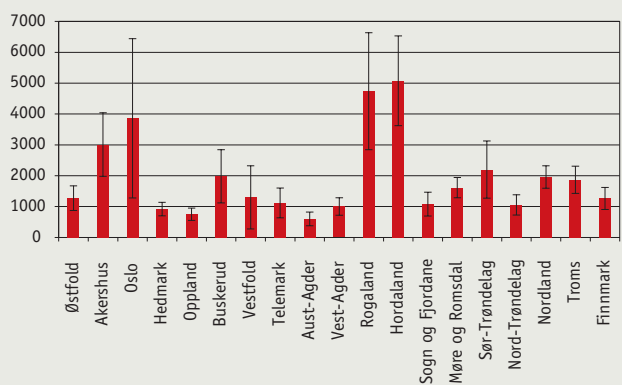
I bedriftsundersøkelsen trekkes et utvalg av bedrifter fra Bedrifts- og foretaksregisteret (Enhetsregisteret). Utvalget trekkes tilfeldig, men alle bedrifter med mer enn 400 ansatte er med i utvalget. I tillegg er alle bedrifter med mer enn 100 ansatte i næringene offentlig forvaltning, undervisning, helse- og sosialtjenester og personlig tjenesteyting med i utvalget. Dette fordi dette ofte er bedrifter som skiller seg fra andre, som for eksempel sykehus, når det gjelder hvilke yrker de etterspør.

Størrelsen på utvalget er bestemt slik at det skal sikres representativitet på alle næringer (2-sifret NACE) innenfor hvert fylke. Dette innebærer stor variasjon i antall bedrifter mellom de ulike næringene. Det trekkes et utvalg som med 90 prosent sannsynlighet skal fastslå et punktestimert som ligger innenfor et konfidensintervall på 10 prosent for et ja/nei-spørsmål.

Innsamling av data

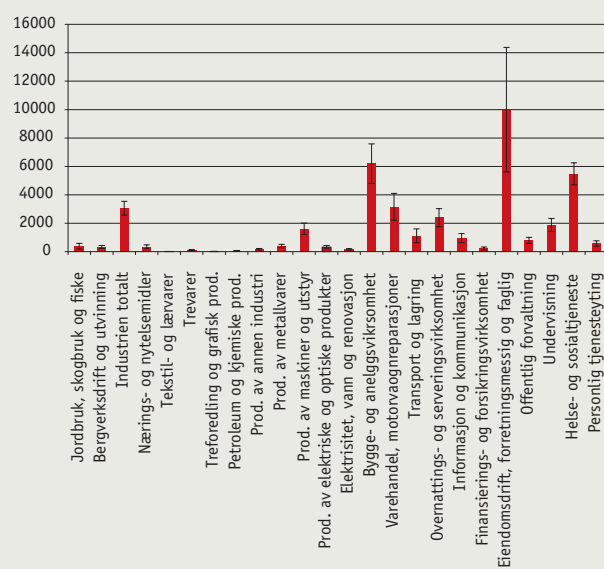
Det stilles i alt fem spørsmål i undersøkelsen, se spørreskjema i slutten av vedlegget. De uttrukne bedriftene blir bedt om å svare på internett, postalt eller telefonisk. Det vanligste er at bedriftene svarer på internett. Spørsmålene i undersøkelsen gir anslag på bedriftenes sysselsettingsforventninger for det kommende året, og om bedriften har rekrutteringsproblem innenfor spesifikke yrker.

Figur 1:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Regionale resultater.

KILDE: ARBEIDS- OG VELFERDSDirektoratET

Figur 2:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for hele landet.

KILDE: ARBEIDS- OG VELFERDSDirektoratET

Analyse

I de tilfellene der resultatene på landsbasis skal presenteres i form av andeler, og ikke absoluttverdier, vektet resultatene. Et eksempel på en slik problemstilling er kartlegging av andel bedrifter som forventer sysselsettingsvekst i det kommende år. Ettersom næringene varierer i størrelse er det nødvendig å tildele de store næringene mer vekt enn de små. Vektingen konstrueres ut fra forholdet mellom antall bedrifter i næringen og antall bedrifter totalt. Ettersom utvalget er overrepresentert av store bedrifter må resultatene innenfor hver næring og hvert fylke vektet også i forhold til andelen små og store bedrifter i populasjonen.

Mangel på arbeidskraft estimeres ved hjelp av en modell som tar hensyn til bedriftenes geografiske kjennetegn, næringsvise kjennetegn, antall ansatte og observert mangel. Resultatet brukes til å predikere mangelen på arbeidskraft i de bedriftene som ikke ble tatt inn i utvalget.

Usikkerhet

Det vil knytte seg usikkerhet til disse estimatene. Jo mer detaljert kjennetegn det søkes på, dess større er usikkerheten knyttet til estimatet. For eksempel er det større usikkerhet knyttet til estimatene for yrker enn det vil være for næringer. Dette fordi det er færre bedrifter som har oppgitt mangel for et yrke enn innen en næring, og estimatet blir dermed mer følsomt dersom en bedrift oppgir svært høy mangel i forhold til de andre.

NAV har beregnet konfidensintervall for estimert mangel på arbeidskraft. Den faktiske mangel vil med 95 prosent sannsynlighet ligge innenfor de respektive konfidensintervallene som er presentert i figurene. Nederste mulige grense for et konfidensintervall kan ikke være lavere enn observert mangel i utvalget.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan kontaktes dersom det ønskes mer utdypende informasjon om estimering av mangel på arbeidskraft og beregning av konfidensintervaller.

SPØRRESKJEMA

1. Hvor mange ansatte er det i bedriften i dag?

(Ta med disse gruppene: Fast ansatte, midlertidig ansatte, lærlinger, permitterte, personer på arbeidsmarkedstiltak som dere har lønnsutgifter for og personer som er utleid til andre virksomheter, men som er ansatt hos dere.

Følgende tas ikke med: Innleid arbeidskraft.

Antall ansatte i dag:

2. Hvor mange ansatte venter dere å ha om ett år?

Ta med de samme gruppene som i spørsmål 1. Gi en vurdering ut fra bedriftens forventninger i dag.

Sett kun ett kryss.

Flere enn i dag Like mange som i dag Færre enn i dag

3. Har bedriften mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene?

Vi ønsker svar selv om dere ikke venter en økning i antall ansatte det kommende året.

Med mislyktes menes her at bedriften aktivt har forsøkt å rekruttere ny(e) medarbeider(e) ved å lyse ut stilling, headhunte eller lignende.

Ja *Gå til spørsmål 4.*

Vi fikk ikke ansatt noen med de kvalifikasjonene vi søkte etter, men har ansatt noen med lavere eller annen formell kompetanse *Gå til spørsmål 4.*

Nei *Du skal ikke besvare spørsmål 4 og 5.*

4. Hva skyldes dette:

Ingen/før få kvalifiserte søkere *(Gå til spørsmål 5)*

Annet

5. Innen hvilke yrker har dere mislyktes i å rekruttere arbeidskraft, og hvor mange stillinger dreier det seg om?

Spesifiser hvilke yrker det gjelder. Ta både med stillinger hvor dere ikke har fått ansatt noen og stillinger hvor dere har måttet ansette personer med lavere eller andre kvalifikasjoner enn dere søkte etter. Hvis dere for eksempel har søkt etter en førskolelærer, men i stedet har måttet ansette en assistent, skal dere føre opp én førskolelærer. Korttidsengasjement på under 4 uker skal ikke tas med.